

Piśmiennictwo zakonne w dobie staropolskiej,
red. Magdalena Kuran, Katarzyna Kaczor-
Scheitler i Michał Kuran, przy współpracy
Dawida Szymczaka, Łódź 2013.

ANDRZEJ WAŁKÓWSKI¹
Uniwersytet Łódzki

Pochodzenie kancelaryjne dokumentów — sołtysa Piotra, Racibora Wojciechowicza oraz trzech przedstawicieli rodu Odrowążów dla klasztoru cystersów w Mogile z lat 1228–1231

W Krakowie na terenie Nowej Huty znajduje się klasztor cystersów. Jest on położony na ziemiach dawnej wsi Mogiły, która obecnie nie istnieje. Jednak nazwa tej wsi zachowała się i stanowi nadal tradycyjne określenie miejsca położenia opactwa: „Kraków Mogiła”². Klasztor ten jako jedyny obok Szczyrzyca utrzymał historyczną, nieprzerwaną ciągłość i nie uległ kasacji w czasie zaborów³. Zachował przy tym swoje zasoby piśmiennictwa, do których należy klasztorne archiwum, zawierające liczne dokumenty, świadczące o szczególnej zapobiegliwości zakonników. Dokumenty te stanowiły bowiem zabezpieczenie podstaw ich materialnej egzystencji⁴.

Dokumenty te były przedmiotem moich badań w kontekście monograficznego opracowania klasztornego skryptorium. Ich wyniki zarysowo opublikowano w komu-

¹ Prof. dr hab. Andrzej Wałkowski, (ur. 1959), ukończył studia historyczne na Uniwersytecie Wrocławskim (1983), pracę doktorską napisaną pod kierunkiem prof. dr. hab. Waclawa Korty *Dokumenty i kancelarie książąt legnickich do końca XIII wieku* obronił w tamtejszym Instytucie Historycznym (1989). Przebywał na stypendium Fundacji H. Hertza na uniwersytecie w Münster pod opieką naukową prof. Ilpo Tapani Piirainenena (1994). Stopień doktora habilitowanego (1998) uzyskał na podstawie pracy *Skryptoria cystersów filiacji portyjskiej na Śląsku do końca XIII wieku*, która otrzymała nagrodę Ministra Edukacji Narodowej (1999), tytuł profesora uzyskał w 2011 roku. Zawodowo jest związany z Uniwersytetem Łódzkim, z Katedrą Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej. Ponadto współpracuje z Wyższą Szkołą Edukacji Zdrowotnej i Nauk Społecznych w Łodzi oraz Szkołą Wyższą Przymierza Rodzin w Warszawie, prowadząc wykłady i uczestnicząc w redakcji tamtejszych wydawnictw. Zajmuje się badaniami nad kulturą umysłową średniowiecza, szczególnie zaś piśmiennictwem sakralnym i pragmatycznym cystersów oraz średniowiecznym biskupstwem lubuskim. Inny kierunek badawczy to prace nad wykorzystaniem informatyki w nauce historycznej. Na tym polu współpracuje on z dr. Bogdanem Tropakiem — informatykiem i matematykiem z Uniwersytetu Zielonogórskiego. Współpraca ta zaowocowała opracowaniem i wdrożeniem kilku specjalistycznych komputerowych programów bazowych dla badań historycznych i generalnie humanistycznych — program *Diploma* (dwie wersje) *FAUXPAR*, *Codex 1* i *Codex 2* oraz *Fiszka*. Jest autorem książki *Skryptorium klasztoru cystersów w Mogile do końca XIII wieku* (Łódź 2009). Prezentowany referat stanowi fragment badań tegoż skryptorium.

² B. Łoziński, *Leksykon zakonów w Polsce*, Warszawa 1998, s. 41.

³ M. Pirożyński, *Zakony męskie w Polsce*, Lublin 1937, s. 58; J. Stożek OCist. opat prezes, *Przedmowa*, [w:] *Cystrzy w społeczeństwie Europy Środkowej*, red. A. M. Wyrwa, J. Dobosz, Poznań 2000, s. 5.

⁴ Zob. K. Skupieński, *Funkcje małopolskich dokumentów prywatnoprawnych do roku 1306*, Lublin 1990, s. 69.

nikacie wydanym w roku 2007⁵. W dwa lata później wydano na temat skryptorium trzy publikacje. Dwie z nich dotyczyły dokumentów królów, książąt polskich i ich urzędników⁶ oraz duchownych diecezji krakowskiej⁷. Publikacje te dotyczyły tych dyplomów, które zredagowano lub spisano na czysto w klasztorze. Trzecia stanowi pełne, monograficzne opracowanie skryptorium opactwa cystersów Mogile⁸.

Przedmiotem zainteresowań niniejszego komunikatu są trzy dokumenty wystawione przez przedstawicieli małopolskiej elity średniowiecznej. Pierwszy z nich został wydany w Krakowie 21 maja 1228 przez krakowskiego sołtysa Piotra, który sprzedał klasztorowi cystersów w Mogile wieś Trusinów za 50 grzywien srebra⁹. Autentyczność tego dokumentu była przedmiotem osobnych badań¹⁰. Drugi dyplom wystawił Racibor syn Wojciecha 24 maja 1230 roku, sprzedając swoją wioskę Zrasową za 40 grzywien cystersom w Mogile¹¹. Wreszcie trzeci wydano 17 IX 1231 roku w związku z tym, że Szaweł i Sąd, synowie komesa Dobiesława Prandocica Odrowąża, oraz Dobiesław, syn Wisława Prandocica Odrowąża, w raz z innymi krewnymi zrzekli się praw do Mogiły, Prandocina oraz Mikułowic, które nadali wcześniej cystersom Wisław i Iwo Odrowąż¹².

Interesujące może być miejsce sporządzenia owych trzech dokumentów. Chodzi o to czy i w jakim stopniu powstały one w klasztornym skryptorium. Chciałbym ustalić proveniencję redakcji dokumentów i czy mamy do czynienia z dyktatem skryptorium cystersów. Czy są jakieś cechy stylistyczne tekstu, które mogą za tym przemawiać. Być może spotykamy je w dyplomach innych wystawców dla opactwa cystersów w Mogile. Jakich formuł dotyczą. Poprzez porównania ich stylistyki ustalimy, czy stanowiące przedmiot badań trzy dokumenty zostały zredagowane w klasztorze cystersów, w Mogile. Następnym celem naszych rozważań dotyczy pisma. Musimy stwierdzić,

⁵ A. Wałkowski, *Z badań nad skryptorium mogińskim do końca XIII wieku*, [w:] *Ingenio et humilitate. Studia z dziejów zakonu cystersów i Kościoła na ziemiach polskich dedykowane Ojcu Opatowi dr. Eustachemu Kocikowi OCist.*, red. A. M. Wyrwa, Poznań–Katowice–Wąchock, 2007, s. 267–277.

⁶ Tenże, *Obecność cech kancelaryjnych mogińskiego skryptorium w dokumentach królów i książąt polskich oraz ich urzędników do końca XIII wieku*, [w:] *Kościół i Państwo. W dziejach, źródłach i studiach nad przeszłością*, red. M. Stawski, Warszawa 2008 [druk 2009], s. 19–46.

⁷ Tenże, *Obecność cech kancelaryjnych mogińskiego skryptorium w dokumentach biskupów krakowskich i innych duchownych diecezji krakowskiej do końca XIII wieku*, [w:] *Scriptura. Diploma. Sigillum. Prace ofiarowane Profesorowi Kazimierzowi Bobowskiemu*, red. J. Karczewska, J. Zdrenka, Zielona Góra 2009, s. 171–195.

⁸ Tenże, *Skryptorium klasztoru cystersów w Mogile do końca XIII wieku*, Łódź 2009, całość.

⁹ *Zbiór Dokumentów Klasztoru Mogińskiego przy Krakowie*, wyd. E. Janota, Kraków 1865 (dalej cyt. ZDKM), nr 8. Dokument zachowany w oryginale w Archiwum Cystersów Mogińskich w Krakowie, Dyplomy pergaminowe (dalej cyt. ACM, Kr., Dypl. perg.), sygn. 7; A. Wałkowski, *Skryptorium klasztoru cystersów w Mogile...*, s. 193 (regist nr 4).

¹⁰ A. Wałkowski, *Studia nad autentycznością dokumentu krakowskiego sołtysa Piotra dla cystersów mogińskich z 1228 roku*, [w:] *Ludzie i książki. Studia i szkice bibliograficzno-biograficzne. Księga pamiątkowa dedykowana Profesor Hannie Tadeusiewicz*, red. E. Andrzyśiak, współpraca J. Konieczna, A. Walczak-Niewiadomska, M. Rządowska, Łódź 2011, s. 101–110.

¹¹ ZDKM nr 10; dokument zachowany w oryginale w ACM, Kr., Dypl. perg., sygn. 10; A. Wałkowski, *Skryptorium klasztoru cystersów w Mogile...*, s. 194 (regist nr 5).

¹² ZDKM nr 12; dokument zachowany w oryginale w ACM, Kr., Dypl. perg., sygn. 12; A. Wałkowski, *Skryptorium klasztoru cystersów w Mogile...*, s. 194 (regist nr 7).

czy dykt badanych dokumentów zdradza cechy szkoły klasztornej skryptorium i czy występują one w innych dyplomach cystersów.

Na początek przyjrzymy się redakcji najstarszego z wymienionych wyżej dyplomów krakowskiego sołtysa Piotra z 1228 roku¹³. Łatwo zauważyć, że stylistyczna budowa jego tekstu jest bardzo podobna do trzech innych dokumentów, których odbiorcą był klasztor cystersów w Mogile. Pierwszy z nich został wystawiony przez Pęcława kustosa katedry krakowskiej, drugi zaś przez wojewodę sandomierskiego Pakosława — obydwie pochodzą z 1228 roku¹⁴. Te dwa dokumenty zostały zredagowane w klasztornej skryptorium¹⁵. W tym układzie należy przypuszczać, że i wyżej wymieniony dokument sołtysa Piotra będzie nosił dyktat klasztoru cystersów¹⁶. Przyjrzymy się wszystkim trzem dyplomom:

ZDKM nr 6	ZDKM nr 7	ZDKM nr 8
Pakosław wojewoda sandomierski	Pęcław kustosz katedry krakowskiej	Piotr sołtys krakowski
[...] <i>presentibus et futuris, quod ego Pacozlaus, [...] in presentia nobilium, quorum sunt ista nomina [...] Acta sunt hec anno gratie M^oCC^oXX^oVIII^o, nonas Maii ad ecclesiam sancti Andree in curia domini Radoch procurtoris Cracoviensis</i>	<i>Ego Panzlaus, [...] notum facio omnibus, presentibus et futuris, quod [...] sub horum virorum testimonio, quorum sunt nomina [...] Acta sunt hec anno gratie M^oCC^oXX^oVIII^o in ecclesia beati Wenczelai, die dominica XI° kalendas Iunii in presentia domini Petri, primi abbatis de Clara Tumba</i>	<i>Ego Petrus, [...] notum facio omnibus, presentibus et futuris [...] sub horum virorum testimonio [...] Acta sunt hec anno Domini M^oCC^oXX^oVIII^o die dominica in ecclesia beati Wenczelai XI° kalendas Iunii, procurante domino Petro, primo abbate Clare Tumba</i>

Warto zaznaczyć, że promulgację sformułowaną identycznie z tą, która wystąpiła w dokumencie sołtysa Piotra, spotykamy w dyplomie z 1230 roku wystawionym przez wojewodę krakowskiego Marka, który nosi dyktat klasztornej skryptorium¹⁷. Podobieństwo stylistyczne: *notum facimus presentibus et futuris* znajdujemy w dyplomie innego wojewody krakowskiego — Włodzimierza z roku 1238, który nosi dyktat klasztornej skryptorium¹⁸. Pewne podobieństwa spotykamy w promulgacji w drugim z badanych trzech dokumentów — Racibora Wojciechowicza z 1230 roku: *notum*

¹³ ZDKM nr 8.

¹⁴ Tamże, nr 6 i 7.

¹⁵ K. Mieszkowski, *Studia nad dokumentami katedry krakowskiej XIII wieku. Początki kancelarii biskupiej*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1974, s. 50–51 (przyp. 57–61), 111–112 (regist nr 21); A. Wałkowski, *Z badań nad skryptorium mogińskim...*, s. 272; tenże, *Obecność cech kancelaryjnych mogińskiego skryptorium w dokumentach królów i książąt polskich...*, s. 30–31; tenże, *Skryptorium klasztoru cystersów w Mogile...*, s. 104; tenże, *Obecność cech kancelaryjnych mogińskiego skryptorium w dokumentach biskupów krakowskich...*, s. 179–180.

¹⁶ Zob. A. Wałkowski, *Z badań nad skryptorium mogińskim...*, s. 272–273; tenże, *Skryptorium klasztoru cystersów w Mogile...*, s. 104.

¹⁷ ZDKM nr 11; A. Wałkowski, *Z badań nad skryptorium mogińskim...*, s. 272–273; tenże, *Skryptorium klasztoru cystersów w Mogile...*, s. 104–107; tenże, *Obecność cech kancelaryjnych mogińskiego skryptorium w dokumentach królów...*, s. 30–31.

¹⁸ ZDKM nr 16; A. Wałkowski, *Z badań nad skryptorium mogińskim...*, s. 272; tenże, *Skryptorium klasztoru cystersów w Mogile...*, s. 104–107; tenże, *Obecność cech kancelaryjnych mogińskiego skryptorium w dokumentach królów...*, s. 30–31.

*facimus omnibus Christi fidelibus, presentibus ac futuris*¹⁹. Dyplom ten posiada datację zbudowaną w sposób następujący: *Acta sunt hec anno Domini M^oCC^oXXX^o secunda feria die nativitatis beati Iohannis Baptiste, abbatizante domino Petro, primo abbate Clare Tumba, in ecclesia sancti Vencezlai in Cracovia [...]* bardzo podobną do takiej formuły występującej w omówionych wyżej trzech dokumentach z 1228 roku wojewody Pakosława, kustosza Pęcława i sołtysa Piotra²⁰. Wspomniany dyplom Racibora ma charakterystyczną inwokację werbalną *In nomine Sancte et Individue Trinitatis amen*²¹ spotykaną w pięciu innych dokumentach²², które zredagowano w klasztorze²³. Jest ona charakterystyczna dla dyplomów właśnie zredagowanych w opactwach²⁴. Ponadto dokument Racibora posiada aprekcję *Unde et volo, ut venditio mea rata et inconcussa perpetuo maneat monachis de Clara Tumba*²⁵. Sama aprekcja była rzadką formułą, która mogła świadczyć o dyktacie odbiorcy²⁶. Trzeci z dyplomów stanowiących przedmiot moich badań, wystawiony przez Szawła, Sąda i Dobiesława 17 IX 1231 roku został zaopatrzony w formułkę, która w literaturze bywa nazywana także formułą mówiącą o motywach religijnych działania wystawcy²⁷. Podobną do niej stylizację spotykamy w dokumencie księcia Bolesława Wstydlivego z 1 X 1244 roku zredagowanym w skrytorium klasztoru cystersów w Mogile²⁸. Porównajmy je:

ZDKM nr 12	ZDKM nr 21
Szawel, Sąd i Dobiesław Odrowążowie	Bolesław Wstydlivy
17 IX 1231	1 X 1244
<i>Ob remedium animarum nostrarum et parentum nostrorum Deo et sancte Marie promittimus et iure iurando firmamus</i>	<i>Ob remedium anime sue et suorum parentum</i>

¹⁹ ZDKM nr 10.

²⁰ Por. tamże, nr 10 z nr 6, 7 i 8; A. Wałkowski, *Skrytorium klasztoru cystersów w Mogile...*, s. 104.

²¹ ZDKM nr 10.

²² Tamże, nr 14, 21, 23, 35, 61; Z. Mazur, *Studia nad kancelarią księcia Leszka Czarnego*, Wrocław 1975, s. 156–157.

²³ A. Wałkowski, *Z badań nad skrytorium mogińskim...*, s. 272–273; tenże, *Skrytorium klasztoru cystersów w Mogile...*, s. 104–107 i 109–110; tenże, *Obecność cech kancelaryjnych mogińskiego skrytorium w dokumentach królów...*, s. 26–30.

²⁴ Zob. A. Gut, *Formularz dokumentów książąt zachodniopomorskich do połowy XIV wieku*, Szczecin 2002, s. 70 (Czytelnik znajdzie tam dalszą literaturę i źródła).

²⁵ ZDKM nr 10.

²⁶ Widać to dobitnie w dokumentach książąt zachodniopomorskich — A. Gut, *dz. cyt.*, s. 235.

²⁷ Może warto ją włączyć do formularza jako osobną część, chociaż uważa ją się za element niesamodzielny łączony z narracją lub arengą. J. Grabowski, *Ze studiów nad dokumentami i kancelarią Siemowita III księcia mazowieckiego (1342–1360)*, „Miscellanea Historico-Archivistica”, t. 4: 1994, s. 148; M. Bielińska, *Kancelaria Władysława Łokietka w latach 1296–1299. Ze studiów nad kancelarią wielkopolską*, „Studia Źródłoznawcze”, T. 6: 1961, s. 31–32; Z. Mazur, *dz. cyt.*, s. 34; A. Wałkowski, *Dokumenty i kancelaria księcia legnickiego Henryka V Grubego*, Wrocław 1991, s. 42, przyp. 48; tenże, *Skrytoria cystersów filiacji portyjskiej na Śląsku do końca XIII wieku*, Zielona Góra–Wrocław 1996, s. 128; A. Gut, *dz. cyt.*, s. 154.

²⁸ ZDKM nr 12 i 21; A. Wałkowski, *Z badań nad skrytorium mogińskim...*, s. 272–273; tenże, *Skrytorium klasztoru cystersów w Mogile...*, s. 105–107; tenże, *Obecność cech kancelaryjnych mogińskiego skrytorium w dokumentach królów...*, s. 26–29.

Spśród badanych trzech dokumentów rycerskich dwa zostały zaopatrzone w listę świadków — Racibora (1230)²⁹ oraz Szawła, Sąda i Dobiesława (1231)³⁰. Pierwszy z nich prezentuje następującą tendencję do hierarchicznej kolejności świadków duchownych: **arcybiskupi, biskupi, dziekani, archidiaconi, prepozyci, przeorzy, scholastycy, kustosze, kanonicy** spotykaną w siedmiu innych dyplomach klasztoru cystersów w Mogile wydanych przez różnych wystawców³¹. Drugi z nich cechuje następująca skłonność do kolejności świadków świeckich: **książęta, wojewodowie, kasztelanowie, stolnicy, cześnicy** widoczna w pięciu innych dyplomach klasztornych, których wystawcami były rozmaite osoby³². Obydwa schematy kolejności świadków stanowią cechę dyktatu skryptorium opactwa w Mogile³³. Dokument Szawła, Sąda i Dobiesława posiada eksPLICIT testacji *et alii quam plurimi predictorum ducum tam milites, quam ministeriales*³⁴. Podobieństwa spotykamy w pięciu dokumentach zredagowanych w Mogile, ale nie są one szczególnie mocne³⁵. Omawiany dokument Szawła, Sąda i Dobiesława z 1231 roku posiada w dacie oznaczenie indykcji, które wystąpiło w sześciu innych dyplomach³⁶ oraz epakty i konkurenty widoczne w innym, klasztornym dokumencie³⁷. Zostały one zredagowane w klasztorze³⁸. Zdaniem Agnieszki Gut, epakty i konkurenty mogą świadczyć o dyktacie cystersów³⁹. W trzynastowiecznym dyktacie klasztoru cystersów w Mogile mamy jednak tylko dwa takie przypadki⁴⁰. Natomiast brak inwokacji w dokumencie Szawła, Sąda i Dobiesława⁴¹ jest spotykany częściej w dokumentach zredagowanych w klasztorze do końca XIII stulecia, bo aż sześć razy⁴². W tym układzie możemy przyjąć, że omawiane trzy dyplomy wystawione przez przedstawicieli rycerstwa zredagowano w skryptorium klasztoru cystersów, w Mogile.

Przystąpmy teraz do omówienia pisma wyżej wymienionych dokumentów. Pierwszy z nich wystawiony przez sołtysa Piotra z 1228 roku został sporządzony przez tę samą rękę, co inny dyplom dla cystersów w Mogile, także pochodzący z tego roku, ale

²⁹ ZDKM nr 10.

³⁰ Tamże, nr 12.

³¹ Por. tamże, nr 10 z nr 7, 14, 18, 21, 23, 25, 29.

³² Por. tamże, nr 12 z nr 6, 11, 32, 33 i 61.

³³ A. Wałkowski, *Skryptorium klasztoru cystersów w Mogile...*, s. 105 (tam jest także literatura dotycząca kolejności świadków w dokumentach) i 120.

³⁴ ZDKM nr 12.

³⁵ Tamże, nr 7, 11, 16, 18 i 22; A. Wałkowski, *Skryptorium klasztoru cystersów w Mogile...*, s. 105–106.

³⁶ Por. ZDKM nr 12 z 18, 32, 33, 35, 37 i 42.

³⁷ Zob. tamże, nr 12 i 37.

³⁸ A. Wałkowski, *Skryptorium klasztoru cystersów w Mogile...*, s. 104–110.

³⁹ A. Gut, *dz. cyt.*, s. 227–228 (Autorka podaje jako przykład zachodniopomorską podstawę źródłową i literaturę).

⁴⁰ A. Wałkowski, *Skryptorium klasztoru cystersów w Mogile...*, s. 99.

⁴¹ ZDKM nr 12.

⁴² Tamże, nr 11, 16, 25, 27, 29, 44; zob. A. Wałkowski, *Skryptorium klasztoru cystersów w Mogile...*, s. 104–110.

wystawiony przez kustosza katedry krakowskiej Pęcława⁴³. Pismo obu dokumentów pochodzi z klasztornego skryptorium i ma charakter wczesnogotycki. Do cech gotyckich zaliczymy przewagę okrągłego *d* oraz symboliczny skrót na *et* występujący tylko w postaci zbliżonej do arabskiej siódemki. Zarazem widzimy również cechy pisma romańskiego: brak zasady Wilhelma Meyera, rzadko występujące proste *d*, oraz obecne *e-caudata*. Pismo posiada budowę liter typową dla pierwszej połowy XIII stulecia, na co wskazuje wygląd dużych liter (*A, I, M, R, T, V*), małych (*b, c*, proste *d, e, h, l, r*) jak również charakter zbitki literowej *ct*⁴⁴.

Pismo dokumentu Racibora syna Wojciecha z 1230 roku ma charakter romańskogotycki, a świadczy o tym przewaga prostego *d* nad okrągłym, stosowanie symbolicznego skrót na *et* na ogół w postaci *ē*, brak zasady Wilhelma Meyera, a ponadto nie ma *e-caudata*⁴⁵. Pismo tej ręki pochodzi z pierwszej połowy XIII wieku, co widać po wyglądzie dużych liter: *A, H, I*, uncjalnego *M, V* oraz małych: *b*, prostego *d, h, l, p*, okrągłego *s, t*, oraz ligatury *ct*⁴⁶.

Dokument Szawła, Sąda i Dobiesława Odrowążów z 1231 roku sporządzono pismem wczesnogotyckim. Za cechy typowo gotyckie możemy uznać brak prostego *d* oraz *e-caudata*. Jednak obok ewidentnie typowo gotyckiej cechy, jaką jest symboliczny skrót na *et* w postaci zbliżonej do arabskiej siódemki spotykamy także jego romańską formę: *ē*. Nie ma zupełnie zasady Wilhelma Meyera. Pismo prezentuje szkołę skryptorium klasztoru cystersów w Mogile. Pochodzi z pierwszej połowy XIII wieku o czym świadczy wygląd dużych liter: *B, D, U*; małych: *a, b, c, e, f* jak również zbitki literowych: *ct* oraz *st*⁴⁷.

Rekapitulując nasze rozważania, omawiane trzy dokumenty dla klasztoru cystersów w Mogile z 1228, 1230 i 1231 roku, wystawione przez krakowskiego sołtysa Piotra, Racibora Wojciechowicza oraz dziedziców Prandocina Szawła, Sąda i Dobiesława Odrowążów, zostały zredagowane i spisane na czysto w klasztornym skryptorium.

⁴³ Zob. ACM, Kr., Dypl. perg., sygn. 6 i 7; A. Wałkowski, *Skryptorium klasztoru cystersów w Mogile...*, s. 129–132; tenże, *Obecność cech kancelaryjnych mogińskiego skryptorium w dokumentach biskupów krakowskich...*, s. 183–184; tenże, *Studia nad autentycznością dokumentu krakowskiego sołtysa Piotra...*, s. 103–108, gdzie Czytelnik znajdzie dowód tożsamości pisarza obu dokumentów na podstawie szczegółowej, porównawczej analizy paleograficznej; K. Mieszkowski, *dz. cyt.*, s. 17 i 96.

⁴⁴ Por. ACM, Kr., Dyplomy pergaminowe, sygn. 6 i 7 (fot. 1 i 2) z Wł. Semkowicz, *Paleografia łacińska*, Kraków 2002, s. 322; A. Gieysztor, *Zarys dziejów pisma łacińskiego*, Warszawa 2009, s. 125–126 (dla niespecjalistów wyjaśniam, że zasada W. Meyera polega na zrastaniu się wspólną ścianką dwóch sąsiednich, wzajemnie do siebie wypukłych liter — np. *b + o = bo*); W. Heinemeyer, *Studien zur Gotischen Urkundenschrift*, Köln–Graz 1962, tab. 1/2, 3/4, 5/6 i 8/9; A. Wałkowski, *Obecność cech kancelaryjnych mogińskiego skryptorium w dokumentach biskupów krakowskich...*, s. 183–184; tenże, *Skryptorium klasztoru cystersów w Mogile...*, s. 129–132.

⁴⁵ Fot. 3 (ACM, Kr., Dypl. perg., sygn. 10); zob. A. Gieysztor, *dz. cyt.*, s. 125–126 i Wł. Semkowicz, *dz. cyt.*, s. 322; A. Wałkowski, *Skryptorium klasztoru cystersów w Mogile...*, s. 132–134.

⁴⁶ Por. fot. 3 (ACM, Kr., Dypl. perg., sygn. 10) z W. Heinemeyer, *dz. cyt.*, tab. 1/2, 3/4, 5/6 i 8/9.

⁴⁷ Por. ACM, Kr., Dypl. perg., sygn. 12 (fot. 4) z A. Gieysztor, *dz. cyt.*, s. 125–126 i Wł. Semkowicz, *dz. cyt.*, s. 322; W. Heinemeyer, *dz. cyt.*, tab. 1/2, 3/4, 5/6 i 8/9; A. Wałkowski, *Skryptorium klasztoru cystersów w Mogile...*, s. 134–136.

The Origin of Office Documents of Soltis, Peter, Racibor Wojcechowicz and Three Representatives of Ancestry Odrowąż for the Cistercian Monastery in Mogiła from the Years 1228–1231

Summary

The objects of interest are three documents of the Monastery of Cistercian in Mogiła exposed by representatives of Lesser Poland medieval elite. The first of them was edited by Cracow soltis (village administrator; commune leader), Peter, selling to Cistercians Monastery in Mogiła the village Trusinów for 50 forfeits of silver in Cracow on May 21st, 1228. The second was exposed by Racibor Wojciechowicz in connection with sale (by reason of) to Cistercians in his village Zrasowa for 40 forfeits, on May 24th, 1230. The third was edited by Szaweł, the Court, the sons of Dobiesław Prandocic Odrowąż, and Dobiesław, the son of Wisław Prandocic Odrowąż which together with other relatives waived their rights to Mogiła, Prandocin, and Mikułowice, previously given to the monastery by Wislaw and Iwo Odrowąż. This document was exposed on September 17th 1231.

We are interested in the place of preparation of these three documents. It's about the question of whether and to what extent they were created in the monastery scriptorium. Also to determine the editorial provenance the editorial office of documents and clarify whether we are dealing with the dictates of the Cistercian scriptorium? What are the stylistic features of the text that can speak for this? Do you find them in the diplomas of other exhibitors for the Cistercian Abbey at the Mogiła, and to which formulas they refer to? Comparing their style we will establish whether the three documents of Mogiła, which are the subject of research papers, can be edited in a Cistercian monastery scriptorium, at the Mogiła. Further considerations concern the writing. You have to answer the question if the vista of searched documents present the school of monastic scriptorium and if it is evident in other diplomas of the monastery? The analysis of design and writing of these three documents revealed that they were edited and written on purely in the monastery scriptorium.

Fot. 1. Dokument sołtysa krakowskiego Piotra

IN NOMINE DOMINI AMEN. Ego petrus solthecus
cracouien. Notū facio omib; p̄sentib; ⁊ futuris uendidisse
me uilla que uocat̄ erusiuor dno pet̄ abbe ⁊ fr̄ib; de
mogyla que agnominat̄ clara tumba p̄ quingenta gra
tis puri argenti. ita integralit̄ ⁊ metis curuācentib; sic
ip̄e possedi nemine impediēte aut contradicente. Unde ne
talis tradit̄ q̄ imp̄sent̄ ē fact̄ a postis obliuioni tradat̄ aut
alia ne mea uenditio ut dnoꝝ de clara tumba emptio ab
aliq̄ impediatur sigillis ecclesie scilicet ⁊ dñi yuonif cyacoū epi
imp̄ssione ⁊ sumo. sub hor̄ uiror̄ testaciono. dñi salomonis
archid. Sdrclauy maḡi. Radolphi cantuar̄. Andree p̄i s̄ archid̄
Witouf. cano. dñi sauzclauy custodis. Bernardi cano. fr̄edric̄ cano
hermanni. pet̄ canonicor̄ pet̄ sub custodis. Venceconis. canoni
cor̄. Durhardi ⁊ Arnoldi mercator̄. Acta s̄ hec Anno dñi m̄cc̄
xx viii die dñica i ecclesia beate Vencezclauy. xii kal̄ Junij. Scruat̄
te dno pet̄ p̄mo abbe clare tumbę.

Archiwum Cystersów Mogiłskich w Krakowie.
Dyplomy pergaminowe, sygnatura 7.

